

**TEKNOLOGIYA TA'LIMIDA TA'LIMNING SHAXSGA
YO'NALTIRILGAN TEKNOLOGIYASI**

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.8.08.020>

*Shomirzaev Maxmatmurod Xuramovich,
Termiz davlat universiteti texnologik ta'lim kafedrasida dotsenti,
pedagogika fanlari doktori (DSc)*

Annotatsiya: Maqolada maktab texnologiya ta'limida o'zbek milliy hunarmandchiligi elementlaridan foydalanib o'quvchi-yoshlarni mehnatga va kasb tanlashga yo'llash masalasi anjuman darsi orqali mantiqiy ketma-ketlikda, uzviy yoritilgan.

Tayanch so'zlar: maktab, o'qituvchi, o'quvchi, yoshlar, ta'lim, tarbiya, texnologiya, faol ta'lim, dasturlashtirilgan ta'lim, kompyuterlashtirilgan ta'lim, anjuman darsi, kasb, bozor, ishbilarmonlik, ta'sirchanlik, tadbirkorlik, samaradorlik.

**ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБРАЗОВАНИЯ В
ТЕХНОЛОГИИ ОБРАЗОВАНИЯ**

*Шомирзаев Махматмурод Хурамович,
Доцент кафедры технологического образования Термезского
государственного университета, доктор педагогических наук*

Аннотация: В статье рассматривается вопрос направления учащихся на работу и выбора профессии с использованием элементов узбекских народных промыслов в школьной технологии обучения в логической последовательности через урок конференции.

Ключевые слова: школа, учитель, студент, молодежь, образование, воспитание, технологии, активное обучение, программированное обучение, компьютеризированное обучение, урок конференции, профессия, рынок, бизнес, аффективность, предпринимательство, эффективность.

**INDIVIDUAL TECHNOLOGY OF EDUCATION IN
TECHNOLOGY EDUCATION**

*Shomirzaev Maxmatmurod Xuramovich,
Associate Professor of Technological Education, Termez State
University, Doctor of Pedagogical Sciences (DSc)*

Annotation. The article deals with the issue of sending students to work and choose a profession using elements of Uzbek national crafts in school technology education in a logical sequence through the conference lesson.

Keywords: school, teacher, student, youth, education, upbringing, technology, active learning, programmed learning, computerized learning, conference lesson, profession, market, business, affectivity, entrepreneurship, efficiency.

Yoshlarni o‘qitish, ularga ta’lim-tarbiya berish, kelajak uchun munosib kadrlar qilib tarbiyalash doimo har bir davlatning birinchi navbatdagi vazifalaridan biri bo‘lib kelgan. Xuddi shuningdek, bizning mamlakatimizda ham bunday ishlar davlatimiz rahbarlarining doimiy ravishda diqqat markazida turibdi desak, ayni haqiqatni aytgan bo‘lamiz.

Respublikamiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning bevosita tashabbusi va rahbarligida qabul qilingan hamda izchil ravishda amalga oshirilayotgan O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi respublikamizda rivojlanish taraqqiyotning yangi bosqichini boshlab berdi. Bu jarayonning amaliy natijalari bugungi kunda hayotimizning barcha sohalarida, eng muhimi, xalqimizning ong-u tafakkuri, intilish va harakatlarida yaqqol namoyon bo‘lmoqda.

Harakatlar strategiyasining to‘rtinchi – Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lgan ta’lim tizimini takomillashtirish masalasiga ham alohida e‘tibor qaratilgan [1].

Davlatimiz rahbari har bir viloyatga tashrifi doirasida o‘tkazilgan yig‘ilishlarda, turli uchrashuvlarda so‘zlagan nutqi va suhbatlarida barkamol avlodni tarbiyalash, yoshlarni sog‘lom turmush tarziga amal qilib yashash masalalariga kun tartibidagi dolzarb masala sifatida qarash zarurligini ta’kidlab kelmoqda. Prezidentimiz ta’kidlaganidek: “Agar farzandlarimizga to‘g‘ri tarbiya bermasak, har kuni, har daqiqada ularning yurish-turishi, kayfiyatidan ogoh bo‘lib turmasak, ularni ilm-u hunarga o‘rgatmasak, munosib ish topib bermasak, bu omonatni boy berib qo‘yishimiz hech gap emas” [2].

Maktab texnologiya ta’limida ta’limning shaxsga yo‘naltirilgan texnologiyasining asosini shaxsiyatli yondashuv tashkil etadi. Shaxsiyatli yondashuv – pedagogning tarbiyalanuvchiga o‘z tarbiyasi va rivojlanishiga ongli yondashadigan shaxs sifatida qarashini ifodalovchi yondashuvdir. Binobarin, ta’lim jarayonini shaxs rivojlanishiga yo‘naltirish – ta’lim-tarbiya ishlarining samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Maktab texnologiya ta’limida ta’lim jarayonini shaxs rivojlanishiga yo‘naltirish quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- ta’lim olish, katta hajmdagi ma’lumotni qayta ishlash qobiliyat-larini rivojlantirish;
- turli vaziyatlarda optimal harakat qilish qobiliyatini, mutaxassisning inqiroz sharoitida samarali harakat qilish malakasini rivojlantirish;
- ta’lim jarayonida obyektlarning avtoritar faoliyatidan gumanitar-kommunikativ o‘zaro faoliyatiga o‘tishi;
- faol ta’lim usullarni keng qo‘llash, ya’ni treninglar, dasturlashtirilgan, kompyuterlashtirilgan ta’lim, o‘quv guruhiy munozara, keys-stadi, rolli va ishbilarmon o‘yinlari kabi usullardan foydalanish.

Bunday texnologiyalardan ko‘zda tutilgan asosiy maqsad – ta’lim jarayonida har bir o‘quvchining o‘ziga xos shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘qitishdan iborat.

O‘quvchi-yoshlarni mehnatga va kasb tanlashga yo‘llashda texnologiya

ta'limi asosiy, yetakchi vazifalardan hisoblanadi. Ma'lumki, umumta'lim maktablarida "Texnologiya" fani darslari 1-sinf dan boshlab oxirigi sinfgacha o'tiladi. Ko'rinib turibdiki, texnologiya darslari maktabda uzoq davom etadigan o'quv predmetlaridan biridir.

I-IVsinf bolalarining ko'pchiligi ustachilik qilishni yaxshi ko'rishadi. Ular kattalarga o'xshab biron-narsa yasashga intiladilar [4,92]. O'z istaklarini ro'yobga chiqarishni xohlaydilar. Shu narsa o'quvchilarni maktab o'quv ustaxonasi bag'riga tortib turadi. Tanaffus paytlarida va o'quv mashg'ulotlari nihoyasiga yetgandan so'ng, ular katta yoshdagi o'quvchilar qanday ishlayotganini ko'rish uchun oshiqib turadilar.

Nihoyat, kunlar o'tib, V-sinf o'quvchilari o'quv ustaxonasiga kirib keladi. Bu davrda bolalar o'ta qiziquvchan, tirishqoq bo'lalilar. Yillar o'tadi, sobiq Vsinf o'quvchilari sinfdan-sinfga o'tib ulg'ayishadi. Ulardagi qiziqish, tirshqoqlik sekin-asta so'na boshlaydi. Chunki, shu yoshdagi bolalarda "o'tish davri" boshlanadi.

Bolalardagi "o'tish davri", shveysariyalik psixolog Jan Piaja (1876-1980)ning fikricha, obyekt va umuman borliq haqida mavhum fikrlarning yetilishi bilan bog'liqdir. Fikrlash faoliyatining murakkab-lashishi bola hayotining barcha tomonlariga, uning hissiyotiga ta'sir ko'rsatadi.

Amerikalik psixolog Erik Erikson (1902-1981)ning fikricha, bolada o'z maqsadiga erishishi yo'lida "ishbilarmonlik" va "ta'sirchanlik" sezgilari paydo bo'ladi [3, 27]. Bu yoshda mehnatga munosabatning asosi tarkib topadi.

"O'tish davri"dagi bolalarda xayolparastlik boshlanadi [4,49]. O'quvchilarning "o'tish davri"dagi har xil psixik holatlarni hisobga olib tashkil qilingan ta'limning samaradorligi ortadi. Metodika va pedagogik psixologiyada o'quv ishlarining eng yaxshi usullarini tanlashga, ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish faoliyatini kuchaytiradigan omillardan foydalanishga katta ahamiyat berilmoqda.

Ma'lumki, mashg'ulotlarni olib borish usullaridagi bir xillik o'quvchilarning mehnat ta'limiga bo'lgan qiziqishlarini susaytiradi.

Shuning uchun o'quvchilarning xilma-xil faoliyatini tashkil etish yaxshi natija beradi. Masalan, "Texnologiya" fani mashg'ulotlarini noan'anaviy usullarda o'tkazish o'quvchilarning ijodkorligini, izlanuvchanligini va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Bunday ishlardan biri sifatida V-VII sinflar uchun berilgan darsturning ayrim bo'limlaridagi mavzular o'rganib bo'lingach, umumlashtirish – takrorlash mashg'ulotlarini zamonaviy (noan'anaviy) darslarning bir ko'rinishi – anjuman(konferensiya) darsini o'tkazishni tavsiya qilish mumkin. Xususan, VI sinfdagi amaldagi o'quv dasturiga muvofiq texnologiya va dizayn yo'nalishida "Yog'och va unga ishlov berish texnologiyasi" bo'limi mavjud. Bu bo'limda yog'och materiallarining olinishi, turlari, tuzilishi, ishlatilishi, xususiyatlari va turli xil duradgorlik buyumlarini yasash o'rgatiladi. Shu bo'lim yuzasidan olingan bilimlarni kengaytirish va atroficha o'rganish uchun anjuman darsi tashkil qilish mumkin. Misol tariqasida texnologik ta'limi o'quv

fanining texnologiya va dizayn yoʻnalishidagi yogʻochlarga ishlov berish ishlarini oʻrgatishga oid darslarni anjuman dars shaklida oʻtkazish boʻyicha tayyorlangan dars ishlanmasini keltiramiz. Bunda oʻquvchilarga anjumanda bayon etadigan tushunchalari oʻzlariga mos holda boʻlib berilgan boʻladi. Dars davomida oʻquvchilar pedagogik va psixologik tomondan kuzatib boriladi. Oʻquvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlarini hisobga olib, ular uch guruhga boʻlib olinadi: 1-guruh: “Oʻlkashunoslar”; 2-guruh: “Duradgorlar”; 3-guruh: “Tadbirkorlar” [5,73]. Oʻqituvchi konferensiya darsi boʻlishidan oldin guruhlarga qanday manbalardan foydalanish va fikr yuritish yoʻnalishlari haqida koʻrsatmalar beradi. Bunda oʻqituvchi sinfdan tashqari manbalar: adabiyotlar, radio eshtirish, telekoʻrsatuvlar va matbuot materiallari hamda mahalliy dalillardan foydalanishni oʻquvchilarga tavsiya etadi. Oʻquvchilar shular asosida tayyorgarlik koʻrib, rang-barang materiallarni yigʻib keladilar.

Anjuman darsning rejasi quyidagicha boʻlishi mumkin:

Darsning maqsadi: a) oʻquvchilarning yogʻochlarni ishlash boʻyicha olgan bilimlarini mustahkamlash, umumlashtirish, kengaytirish va ularni amalda qoʻllay olishni oʻrgatish; b) oʻquvchilarni tabiatni sevishtirish, inson mehnatini qadrlashga, tejamkorlikka, tadbirkorlikka va ishbilarmonlikka oʻrgatish; c) oʻquvchilarning oʻlkashunoslik, duradgorlik va sotuvchilik sohalariga oid kasblarga boʻlgan qiziqishlarini rivojlantirish.

Dars uchun quyidagi jihozlar hozirlanadi: a) dunyoning geografik xaritasi; b) yogʻoch namunalari toʻplami; c) yogʻoch turlarini aks ettiruvchi koʻrgazma; d) turli xil duradgorlik buyumlari; e) stanoklar, duradgorlik oʻlchov va ish asboblari; f) sotuvchilik rastasi va unga qoʻyilgan duradgorlik buyumlari; g) ustalar, sotuvchilar haqida maʼlumot va ularning ishlaridan namunalari; h) maktab hisobiga keltirilgan foyda haqidagi koʻrsatkichlar.

Anjuman darsi quyidagi tartibda oʻtkaziladi:

Boshlovchi: Assalomu alaykum, hurmatli oʻquvchilar!

Bugungi, yogʻochlarni ishlash mavzusiga bagʻishlangan anjumani-mizni boshlaymiz. Anjumanda yosh oʻlkashunoslar, duradgorlar, tadbirkorlar qatnashmoqda. Soʻz yosh oʻlkashunoslarga, marhamat!

1-oʻlkashunos. Maʼlumki, yogʻochlar muhim qurilish materiali hisoblanadi. Yogʻochlar daraxtlardan olinadi. Daraxtlar esa biz yashab turgan tabiatda oʻsadi. Ularning turlari juda koʻpdir. Terak, tol, qayragʻoch, baqaterak, chinor; Mevali daraxtlardan olma, behi, oʻrik, olcha, yongʻoq kabilar oʻsadi.

2-oʻlkashunos. Daraxtlar barglarining tuzilishiga qarab ikki xil boʻladi: 1) nina bargli; 2) keng bargli (yaproqli). Nina bargli daraxtlar, asosan, Yevropa oʻrmonlarida oʻsadi, ularga archa kabilar; keng yaproqli daraxtlargayoq qayin, dub, terak, qayragʻoch, tol va hokazolar kiradi (shu daraxt turlari oʻsadigan joylarni dunyoning geografik xaritasidan koʻrsatib beradi).

3-oʻlkashunos. Daraxt yaproqlari kuz faslida xazonga aylanib, yerga toʻkiladi. Koʻpincha, daraxtlarning xazonga aylangan yaproqlarini eʼtiborsizlik bilan yoqib yuborishga harakat qilamiz. Ana shu yongan yaproq tutunlari natijasida atrof muhit zararlanadi. Biz nafas olib turgan atmosferada

zararli gazlar ko‘payib, inson salomatligiga zarar yetkazadi. Ana shu zararning oldini olish uchun xazonlarni uyimizdagi xonaki uy hayvonlariga yemish sifatida yig‘ishtirib berish kerak. Shundagina tabiatni muhofaza qilishga hissa qo‘shgan va yangi daraxt nihollarining unib o‘shishiga yordam bergan bo‘lamiz.

Boshlovchi: Endi, navbatni yosh duradgorlarga beramiz, marhamat!

1-duradgor. Duradgorlik kasbi juda qadimiy kasblardan biriga hisoblanadi. Odamlarning paydo bo‘lishi bilan yog‘ochlarga ishlov berish boshlagan. Odamlar o‘zlariga turli xil mehnat va ov qurollari yasagan, ehtiyojlari uchun zarur bo‘lgan buyumlarni tayyorlay boshlagan. Qaysi sohani olmay, duradgorlik ishlari mavjud. Shuning uchun bu kasb juda faxrli hisoblanadi.

2-duradgor. Yog‘och materiallari bizning faoliyatimizda asosiy xom ashyo hisoblanadi. Tabiatdagi daraxtlarni kesib, turli xil arralardan o‘tkazib, taxta va brus shaklidagi materiallar tayyorlanadi. Daraxtlar, asosan, ko‘ndalang va bo‘ylamasiga arralab kesiladi. Kesishda butoq, yoriq, daraxt o‘zagi kabi turli xil nuqsonlar hisobga olinadi. Yog‘och materiallari ikki xil xususiyatga ega: 1. Fizikaviy xususiyati – rangi, tovlanishi, zichligi, elektr, issiqlik o‘tkazuvchanligi, hidi. 2. Mexanik xususiyati – mustahkamligi, yumshoqligi, qattiqligi, egiluvchanligi, singdiruvchanligi, qayishqoqligi va h.k

3- va 4-duradgor. Beshik tayyorlash jarayonida yog‘ochga ishlov berish ishlarini amalga oshiradi: 1. Beshik gardishini suv ichiga solib, egish ishlarini olib boradilar. 2. Ostki taxtalarini tayyorlaydilar. 3. Gardishlar orasiga o‘rnatiladigan dastani TSD-120 yog‘ochga ishlov berish stanogida tayyorlanishi ko‘rsatiladi. 4. Qismlar birlashtirilishi namoyish etiladi (yuqoridagi shu ishlarni amalga oshirish uchun duradgorlar oldida tayyor va yarim tayyor qismlar hamda bitgan beshik bo‘ladi).

Boshlovchi: Mana, biz yuqorida yosh o‘lkashunos va duradgorlarning fikrlari, ishlari bilan tanishdik. Endi, navbatni yosh tadbirkorlarga bersak. Ular o‘zlarining tajribalaridan, bozorning sir-asrorlaridan so‘zlab beradilar. Marhamat!

1-tadbirkor. Hozirgi davrda tadbirkorlik faoliyati har bir sohaga kirib kelmoqda. Bizning tadbirkorlik kasbi ham duradgorlik kasbi singari ommaviylashmoqda. Inson yaralibdiki, hayotning har bir kunida bir necha marta savdo-sotiq va mol ayriboshlash, iqtisod bilan bog‘liq masalalarga, muammolarga duch keladi. Tadbirkorlik nima? Tadbirkorlik ishlab chiqarishni tashkil qilish, yo‘lga qo‘yish, mahsulot ishlab chiqarish, uni sota bilish, sotilgandan so‘ng tushgan pulni joy-joyiga sarflay bilishdir. Tadbirkor bu ishlab chiqarish va tijoratning barcha zarur omillarini boylik yaratish uchun foydalanadigan odamdir. Bu ancha keng ta‘rifga yaratuvchanlikning ko‘pgina sohalari bilan shug‘ullanuvchi odamlar to‘g‘ri keladi. Tadbirkorlarga qo‘yiladigan talablar moddiy boyliklar yaratuvchi boshqa odamlarga qo‘yiladigan talablarga qaraganda ancha kengdir. Masalan, siz duradgorsiz deylik. Siz yashik, beshik, deraza va boshqa anjomlar yasashga ustasi farang bo‘lishingiz mumkin. Lekin, agar siz tadbirkorlik bilan shug‘ullanishni boshlasangiz bu anjomlarning ishlab chiqarishdan tashqari: oldi-sotti,

marketing, boshqarish, hisob-kitob, moliyalashtirish, kadrlar ishi bilan shug'ullanishingizga to'g'ri keladi.

Tadbirkorlik nimadan boshlanadi? Zamonaviy sharoitda tadbirkorlikning barcha turlari avj olmoqda. Ko'pgina korxonalarining xususiy-lashtirilishi ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Yirik davlat korxonalari o'rniga kichik, chaqqon, har qanday sharoitga tez moslasha oladigan xususiy korxonalar paydo bo'la boshladi.

2-tadbirkor. Duradgorlik buyumlarni tayyorlash uchun qancha xom ashyo ketishini, ularga ketgan sarf-harajatni, olinadigan foyda hisoblarini aniqlaymiz. Buyumlarga tannarx asosida sotish uchun baho belgilaymiz. Albatta, baho belgilash bozorni o'rganish, undagi talab va takliflar natijasida amalga oshiriladi. Masalan: beshik tayyorlash uchun o'lkashunoslar sanab, ko'rsatib o'tgan mahalliy tol, terak daraxtlaridan olingan yog'och materiallaridan foydalanishimiz mumkin. Yohoch materiallarini juda tejamkorlik bilan ishlatishimiz kerak. Iqtisod bilan ish yuritishimiz esa kishi halol mehnati evaziga daromad olishi va uni aql-idrok, tejamkorlik bilan zaruriy joylarga ishlatishdir. Isrof-iqtisod va tejamkorlikning aksi bo'lib, o'rinsiz, foydasiz va hayrsiz ishlarga pul va mol sarf qilishdir. "Sen agar isrof etishni tashlading, ul zamon davlat etagini ushlading", – deb bejiz aytilmagan.

3-tadbirkor (savdo rastasi oldida turib sotuvchilik kasbi haqida gapirib beradi). Savdo sohasida to'g'rilik va halollik bilan ish ko'rish talab qilinadi. Savdoda sotuvchiga xos shirinso'zlik, xushmuomalalik, hozir javoblik, istarasi issiqlik, so'zamollik kabi umuminsoniy xislatlar mujassam bo'lishi kerak.

Boshlovchi: Mana, hurmatli anjuman qatnashchilari, yuqoridagi kasb egalaring fikr-mulohazalari va tajribalari bilan tanishdik. Yog'ochlarni ishlashda nimalarga e'tibor berish, ularni qanday tejab ishlatish kerakligini bilib oldik. Yuqoridagi uchala kasb ham bir-biriga juda bog'liq ekan. O'lkashunos duradgorsiz, duradgor tadbirkorsiz o'z faoliyatini yurita olmasligining guvohi bo'ldik.

Shu tarzda darsda aytilgan fikrlar umumlashtiriladi. Kasblarning ajralmas uzviy aloqadorligi ularning faoliyati misolida ko'rsatib beriladi. Mehnat ta'limiga oid mashg'ulotlardan konferensiya tarzidagi darsni tashkil etish va o'tkazish jarayonida quyidagi pedagogik vazifalarni hal etish mumkin:

1. O'quvchilarning "Texnologiya" faniga oid nazariy va amaliy bilimlarni mustahkamlash.

2. Kasblar xususiyatini fikrlay bilishga o'rgatish orqali ularni turli kasblarni to'g'ri tanlashga yo'naltirish.

3. Predmetlararo aloqalarni uzviy bog'lash.

4. Unumli mehnat qilib, yuqori samaradorlikka erishishga o'rgatish.

5. Ekologik, iqtisodiy tarbiya berish.

6. Mulohaza yuritish, fikrlash, xulosa chiqara olish malakalarini hosil qilishga o'rgatish.

7. Qo'shimcha adabiyotlardan foydalanish ko'nikmasini hosil qilish.

8. O'quvchilarda bilish imkoniyatlarining cheksizligiga, o'z

qobiliyatlariga ishonch hosil qildirish.

Anjuman darsi jarayonida o'quvchilar faol ishtirok etdilar. Yuqoridagi dars jarayonida ishtirok etgan uch guruh o'quvchilari bir-birlari bilan fikr almashishlari natijasida kasb-hunarga qiziqishlari ortadi. O'quvchilar konferensiya darsida o'zlari yoqtirgan kasb kishilari qiyofasiga va holatiga kirib, ziyraklik, chaqqonlik, hozirjavoblik, bardoshlilik, tadbirkorlik vaziyatlari va ishbilarmonlik xislatini namoish qiladilar. Bunday darslar o'quvchida kichik-kichik hajmdagi ilmiy ishlar qilish uchun bosilgan dastlabki qadamlar ham bo'lishi mumkin. Bunday konferensiya darslari boshqa sinflarda o'tkazilsa ham o'zining ijobiy natijalarini beradi.

Xulosa qilib aytganimizda, maktab texnologiya ta'limida o'zbek milliy hunarmandchiligi elementlaridan foydalanib o'quvchilarni mehnatga va kasb tanlashga yo'llashda innovatsion faoliyatda ish olib borishini yo'lga qo'ysak:

- ularni yangilikka intiluvchanligi ortadi;
 - yangiliklarni izlab topish va ularni ta'limda qo'llash ko'nikmalari shakllanadi;
 - uzluksiz o'z ustida ishlash zarurati yuzaga keladi;
 - ta'lim jarayonini ilg'or innovatsion pedagogik texnologiyalar va interfaol muhitda tashkil etadi;
 - o'quvchilarni o'quv jarayonining harakatlantiruvchi kuchiga aylantiradi.
- Bu esa ta'limdagi sifat va samaradorlikni ta'minlaydi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. Toshkent shahri, 2017-yil 7-fevral. PF-4947.
2. Mirziyoyev Sh. Vatanimiz taqdiri va kelajagi yo'lida yanada hamjihat bo'lib, qat'iyat bilan harakat qilaylik. // Xalq so'zi, 2017-yil, 16-iyun..
3. Muslimov N.A. va b. Mehnat ta'limi o'qitish metodikasi va kasb tanlashga yo'llash: Darslik. –T.: "Sharq", 2014.- 73 b.
4. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. Qarshi: "Nasaf", 2000. B.49
5. Shomirzayev M.X. Texnologiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar.- T.: "Terviz NNM", 2021. – 225 b
6. Shomirzayev M.X. O'zbek milliy hunarmandchiligida innovatsion jarayonlar. - T.: "Yangi nashr", 2019. – 88 b.
7. Shomirzayev M.X. O'zbek milliy hunarmandchiligining spektral-variantiv komponentlari.- T.: "Yangi nashr", 2019. – 27 b.